

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Thomæ Comptoni Carleton, Cantabrigiensis,
Societatis Jesu, In Collegio Anglicano Leodiensi Sacrae
Theologiae Professoris, Cursus Philosophicus Universus**

Carleton, Thomas Compton

Antverpiæ, M.DC.XCVII.

Disput. XXIII. De Distinctione Rationis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95656](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95656)

ita à Deo, ut non destruat si illi non coexistat, & alia huiusmodi, quæ supra attulimus in signis distinctionis realis. Nec Gilbertus Porretanus dicebat posse Attributa Divina à Deo existere separata, & tamen damnatus fuit à Concilio.

IX. Argumenta pro hac opinione in duplici sunt differentia: aliqua enim procedunt de distinctione graduum metaphysicorum, quæ tractatu de universalibus proponemus, cum illic proprius sit quæstionem hanc discutiendi locus. Alia conficiuntur in Attributa

butis Divinis, quæ Theologica cum sint, Theologis relinquantur: per distinctionem tamen virtuales solvi commodè possunt, hæc enim distinctio in Divinis ob eminentiam essentiae & perfectionum Divinarum ita efficax est, ut fundare possit prædicata quasi contradictoria, ut *Relatio Filiationis producit, Essentia non producit*, & alia huiusmodi. Sed hoc peculiare est Deo, & mysterium Trinitatis fundat & Incarnationis: quare de hac opinione in præsentis sit satis, plura de ea dicemus infra Disput. 28.

DISPUTATIO XXIII.

De Distinctione rationis.

SECTIO PRIMA,

Varia Distinctiones rationis.

I. **N**on est hic sermo de illâ distinctione rationis quæ propterea talis dicitur quod versetur inter extrema quæ sunt entia rationis, hæc enim licet per denominationem sumptam ab extremis vocetur distinctio rationis, re tamen verâ est realis, quippe quæ detur ante operationem intellectus fingentem, vel facientem novam distinctionem: si enim loqui de distinctione vellemus ut denominationem accipit ab extremis, tot distinctionum quot rerum haberemus diversa genera: sic enim distinctio inter duas res spirituales, esset spiritualis, inter corporeas corporea, inter negationes negativa, & infinita huiusmodi. De hac ergo distinctione rationis non procedit præsens quæstio, cum realia distinguantur etiam per rationem possint.

II. De illâ ergo distinctione hic disputatur, quæ cum in rebus ante rationem, vel intellectus operationem non sit, per ipsam fit, & propterea dicitur rationis: ratio enim non semper fingit quoad esse ea quæ distinguit, sed quæ re idem sunt, concipit inadæquate, & ut distincta, sicque sola distinctio, non esse rei provenit ab intellectu, ut cum in homine, verbi gratia, distinguit animal à rationali, supponit hominem, non fingit, quem tamen in partes illas metaphysicas distinguit. Provenit porro hæc distinctio ab intellectu, vel ob ejus imperfectionem, qui limitatæ virtutis cum sit, rationes omnes & formalitates in re aliquâ clausas, ut Attributa omnia in Deo, simul representare non potest, sicque inadæquatis ea conceptibus sigillatim representat; vel provenit ab intellectu ob ejusdem perfectionem, qui scilicet non materiali modo in objectum suum fertur, ut potentia sensitivæ, sed spirituali magis & subtili ratione, sicque illud in se unum, dividere intentionaliter, & in formalitates varias parti potest.

III. Primò ergo, distinctio rationis dividitur in *Fundamentalem*, & *Formalem*. *Fundamentalis* distinctio, quæ & *Virtualis* dicitur, nihil est aliud quam entitas rei apta distinguere, ejusmodi nimirum quæ plures in se perfectiones unitas & identificatas continet. Res enim quod perfectior, eò per se loquendo plures perfectiones in se habet, unde ratio entis omnium est imperfectissima, & ob suam imperfectionem in duas dividi formalitates non potest, ut potest ratio substantiæ, vel viventis, species verò infima in plurimas distinguere potest, cum rationes omnes superiores in se veluti in nodum quandam collectas contineat.

IV. Hæc ergo eminentia & fecunditas objecti, quod perfectiones in rebus aliis dispersas, in se realiter unitas & identificatas habet, præbet intellectui fun-

damentum, ut in eadem re plures perfectiones distinguat formaliter, quæ tamen realiter identificantur. Propriè tamen loquendo, hæc fundamentalis distinctio, distinctio rationis non est, sed solum distinctio fundamentum, cum à parte rei detur ante omnem operationem intellectus seu rationis, & propterea dicitur *virtualis* distinctio rationis, non formalis: ita loquitur P. Suarez l. 4. de Trinit. c. 4. Fonseca 5. Metaph. c. 6. q. 6. & auctores communiter. Aliis verò nominibus vocatur *potentialis distinctio*, *apuditudinalis*, & *inchoata*. Formalis autem distinctio rationis est distinctio actu ab intellectu seu ratione facta & exercita.

Secunda distinctionis rationis Divisio est in *distinctionem rationis ratiocinantis*, & *rationis ratiocinatæ*. *Distinctio rationis ratiocinantis* est cum intellectus absque ullo fundamento in re, diversos de eodem format conceptus, vel diversis illud nominibus synonymis appellat, ut cum rem eandem *vestem* appellamus & *vestimentum*, *gladium* & *ensem*; ita ut tota distinctionis ratio in intellectu refundatur. Hæc distinctio potius se tenet ex parte modi concipiendi, quam objecti cogniti, cum communiter nulla apprehendatur diversitas ex parte rei representatæ, sed idem utrobique totum concipitur, ut cum dico, *Petrus est Petrus*, ubi ipsum eundem Petrum nunc ut subjectum concipio, nunc ut prædicatum.

Existimo tamen cum P. Vasp. 1. p. To. 2. d. 27. nu. 8 & d. 129. nu. 16. & 17. & P. Hurt. d. 6. Metaph. c. 5. §. 76. distinctionem hanc non esse in mente, sed in solâ voce reperiri; conceptus enim sunt synonymi, & solum vocatur distinctio, quia quis dicendo *ego sum Petrus*, vel *Petrus est Petrus*, ita secum vel cum alio se gerit, ac si ipse à se, vel Petrus à Petro esset alius, cum tamen in mente alius non sit, sed idem utrobique ex parte rei concipitur: Nec est subjectum vel prædicatum propriè loquendo, sed solum voce tenus, ad hoc enim requiritur habitudo aliqua ex parte rei conceptæ, cum subjectum sit quasi materia, ut docent Dialectici, indifferens ex se & indeterminatum, quodque determinatur per prædicatum tanquam per formam habentem aliquam ad hoc habitudinem. Hic verò nulla concipitur habitudo, nec idem eodem modo conceptum potest esse forma, vel quasi forma respectu subjecti, cum æquè determinatum sit subjectum ac prædicatum, & è contra, quod enim posteriori loco ponatur, nihil facit, prædicatum enim non ideo est prædicatum quia ponitur ultimo loco, sed quia habet ex parte objecti aliquam ad hoc habitudinem, sic in hac propositione, *si albus paries*, albus est prædicatum & paries subjectum, quantumcunque situ & collocatione invertatur ordo: ut dixi in Introductione, d. 1. c. 1. n. 1.

Alij hoc modo, & bene, explicant distinctionem *rationis ratiocinantis*, tunc enim dicunt eam continere

Distinctio Fundamentalis ratio non est propriè distinctio, sed distinctio fundamentum

Formalis distinctio rationis

V. Distinctio Rationis ratiocinantis, & rationis ratiocinatæ

VI. Distinctio rationis ratiocinantis non est in mente, sed in solâ voce

III. Distinctio rationis ratiocinantis

VII. Alius modus explicandi distinctionem rationis ratiocinantis

gere

gere cum eadem omnino res ex parte objecti duabus cognitionibus sese invicem clarioribus explicatur, ut cum duo, quorum alter acutior habet intellectum altero, eandem rem eodem modo concipiunt.

VIII.
Quid sit
distinctio
rationis
ratiocinatae.

Distinctio rationis ratiocinata est illa, quae fit ab intellectu cum fundamento in re, in qua ex parte objecti diversitas aliqua affertur, ut cum hominem per conceptus inadquatos representamus, quorum nullo exhaustitur tota quidditas & ratio ejus objectiva, ut cum uno conceptu representamus rationem animalis, alio rationem rationalis, ubi facili apparet major diversitas ex parte objecti, quam cum praedicatur idem formaliter de eodem, ut dum quis dicit, homo est homo, Petrus est Petrus &c. Et de hac distinctione, tota reliqua procedet Disputatio.

SECTIO II.

Quotplex sit distinctio rationis ratiocinatae.

I.
Quatuor
species
distinctio-
nis
rationis
ratiocinatae.
Prima inter
duos conceptus
objectivos.

IN quatuor plerumque species dividitur haec distinctio. Prima est & praecipua quae inter duos reperitur conceptus objectivos, seu perfectiones sese non includentes, ut animal & rationale, quae est maxima distinctio, respondetque distinctioni reali rei à re. Quapropter sicut ex partibus realiter & physice distinctis fit compositio realis & physica, ita ex conceptibus istis objectivis per rationem distinctis fit compositio proprie metaphysica. Haec inter genus reperitur & differentiam & vocari absolute solet distinctio formalis & essentialis, quia tam genus quam differentia habet suam essentiam sibi peculiarem, & non se invicem, nec inadquate includentem.

II.
Secunda,
quando
datur ab-
stractio non
mutua.

Secunda minor priori, est inter duas rationes formales, quarum licet una includatur in altera, non tamen è contra: sic ratio entis includitur in substantia quae est formaliter ens per se, non tamen è contra substantia in conceptu entis. Haec distinctio

ratio vocari solet abstractio non mutua, respondetque distinctioni reali includentis & inclusi.

Tertia quae dicitur penes explicitum & implicitum, sicut & sequens, est inter rationes quaedam quae se mutuo formaliter includunt, ut secundum probabilem sententiam contingit in Attributis Divinis inter se, & cum essentia, unde cum concipimus Voluntatem Divinam, & de ea formamus conceptum inadquatum, concipimus implicitè Essentiam, vel intellectum licet de his non cogitemus explicitè, id est, cogitatione nostra formaliter non explicemus sub ratione Essentiae, & Intellectus. Sic licet homo formaliter in se includat ens, non tamen quoties concipit quis hominem, concipit explicitè, id est, conceptu suo explicat formaliter ens, ad solùm implicitè. Unde licet vocetur communiter haec distinctio rationis ratiocinatae, à nonnullis tamen, & fortè melius, vocatur penes explicitum & implicitum.

III.
Tertia po-
nes explici-
tum &
implicitum.

Quarta demum & ultima distinctio est inter Definitionem & definitum, ut cum dico, homo est animal rationale. Haec autem distinctio aliquo modo spectat ad distinctionem rationis ratiocinatae, quia aliqua varietas importatur etiam ex parte objecti saltem quoad modum concipiendi, cum in definito partes non importentur ut partes formaliter, sed solum implicitè, in definitione verò explicitè cogitantur ut partes. Alii tamen dicunt hanc distinctionem vix vocari posse rationis ratiocinatae, cum in definitione non considerentur partes praecise, sed ut unitae, partes autem unitae formaliter sunt totum ut totum formaliter. Unde qui concipit definitionem objectivam formaliter, concipit definitum formaliter, ac proinde vix ulla hic intercedit distinctio. Quod mihi videtur non improbabile.

IV.
Quarta
species di-
stinctionis
rationis ra-
tiocinatae
est inter de-
finitionem
& defini-
tum.

Haec tamen ultimae distinctioes sunt valde imperfectae, ac proinde dicunt Doctores communiter, inter conceptus in his tribus ultimis distinctionibus expressos non reperiri compositionem metaphysicam.

V.
Duae postre-
mae sunt
valde im-
perfectae
distinctio-
nes.

DISPUTATIO XXIV.

Dentur necne Praecisiones Objectivae.

Nulla celebrior hodie, quam de Praecisionibus, in scholis quaestio; nulla, majore vel argumentorum, vel animorum contentione disputata, quasi ut ille olim nodus, Phrygiae, ita hic Philosophiae fatum foret. Acris igitur instituitur disceptatio, strenuè inter se concertantibus utriusque partis auctoribus, summamque vi ac conatu, & suae stabilire fundamenta sententiae, & alterius convellere contententibus. Quam nos partem sequuturi sumus, hujus decursu disputationis constabit.

SECTIO PRIMA.

Status questionis proponitur, & Auctorum sententiae referuntur.

I.
Status
questionis.

ANIMAL & rationale in homine inter se à parte rei identificari certum est, & non duo realiter sed unum esse. Quod & de aliis etiam praedicatis Metaphysicis, Enne nimirum, substantia, corpore, vivente, & ceteris, non minus firmiter est statuendum. Quaestio ergo praesens est, quo pacto, cum re sint idem, ratione distinguantur. Hic praesentis disputationis scopus.

R. P. Th. Comptoni Philosophia.

Nonnulli ita hac in re philosophantur, ut, quicquid verbis asserant, omnem tamen haec inter praedicata distinctionem tollant: talem nimirum excogitant dicendi modum, qui licet voce praese distictionem ferat, re tamen verè nihil minus quam distinctio est. Asserunt ergo hi auctores, dum animal quis cogitat, non solum sentiendi principium menti illius obijci, sed totum hominem, animal nimirum simul & rationale in ordine ad sensationes conceptum. Dum etiam rationale mente concipit, totus, inquit, idem homo menti observatur, in ordine ad rationis operationes expressus. Idem ergo, secundum hunc philosophandi modum, utrobique menti obijciatur, & tota diversitas ex parte conceptuum reperitur, seu in distinctionibus, ut ajunt, formalibus.

II.
Quidam
vocetens
distinctionem
inter
Animal &
Rationale
admittunt,
re ipsa ne-
gant.

Haec sententia Nominalibus passim tribuitur: quae à scholis propè jam relegate, & oblivione sepulta luci denò restituerunt docti quidam recentiores, & ita eam suam illustrarunt industria ut cultorem longè reddiderint quam cum olim à Nominaliù incide recens prodierat. Haec sententia, ut dixi, tribuitur Nominalibus, Okamo, Gabrieli, Grego, & reliquis illius classis hominibus, praeter quos

III.
Hanc No-
minalium
sententiam
luci resti-
tuerunt
quidam
recentiores.